

Načrti za samostojno izdelavo panjev

Panj je najpomembnejšo kos čebelarjeve opreme. Z njim mora čebelar v čim krajšem času in s čim manj truda opraviti vsa potrebna opravila. Ker je med

nami veliko čebelarjev, ki so večji mizarških del, smo zanje pripravili načrte za AŽ- in LR-panj, po katerih si lahko ta dva tipa panjev izdelate sami. Opis in načrti obeh panjev so na razpolago na spletni strani ČZS.

Načrt za AŽ-panj: www.czs.si/content/D11

Načrt za LR-panj: www.czs.si/content/D12

Vlado Auguštin, svetovalec JSSČ

Pravi slovenski čebelnjak 2 - kategorija 1: slovenski čebelnjak

Borut Juvanec*, borut.juvanec@stoneshelter.org

Čebelarstva zveza Slovenije je za sestavo Registra slovenskih čebelnjakov, ki bo vseboval zbirni seznam podatkov ene izmed najpomembnejših arhitektur v naši državi, objavila razpis, nanj pa se je odzvalo kar precejšnje število čebelarjev. Prejeli smo namreč 21 predlogov, ki so bili pripravljene resno in s premislekom.

Oblikovane so bile tri kategorije:

1. pravi slovenski čebelnjak,
2. slovenski čebelnjak, starost, in
3. slovenski čebelnjak kot posebnost.

Komisija, ki jo sestavljajo prof. dr. Borut Juvanec kot arhitekt ter g. Franc Šivic in g. Anton Tomec iz ČZS, je leta 2014 opravila zahtevno delo, saj je izbrala 10 objektov, ki so med prispelimi predlogi izstopali. To so:

1.01 Izlake: Loke 62, 1412 Kisovec, last gospe Anice Ključevšek. Predlog: Marjan Dolinšek.

Značilnosti tega čebelnjaka sta predvsem okvirna nosilna konstrukcija lesenih brun s polnili plohov in z dvema vertikalama, od katerih osrednja nosi slemensko lego. Zgornji del je izrazit in je poudarjen z lesenim obojem na obeh bokih. Streha v naklonu 1 : 1 je krita z zarezniki.

1.02 Žvarulje: Žvarulje 19, last gospe Ivanke Logar. Predlog: Miro Prašnikar iz Čebelarkega društva Litija.

Značilna je konstrukcija dveh nosilnih, vertikalnih tramov, med katerima je polnilo iz plohov. Ima zaokrožen sprednji previs, na temeljnem povezniku je naletna deska.

Kompozicija je v globino razširjena in ima prave značilnosti samo v čelu. Čebelnjak je potreben preнове, saj ga bo le tako mogoče oživiti.

1.03 Laze: Laze 11 pod Zasavsko sveto goro, last Janeza Kovačiča. Predlog: Miro Prašnikar.

Nosilna konstrukcija je delno značilna: sprednja lesena stojka nosi slemensko lego predimenzionirane strehe, ki je sicer pravilno oblikovana. Posebnost je zunanji špirovec, ki netipično leži na legah.

Prvotna kritina je bila slama, njegova posebnost pa je podkletitev, ki je za čebelnjake redka.

Tokrat bom podrobneje predstavil zadnjega, ki je v prvi kategoriji dobil zaporedno številko štiri.

1.04 Brdo, Ljubljana: Brdo v Ljubljani, izhaja sicer iz vasi Široka Set pod Zasavsko sveto goro, last Francija Zdešarja. Predlog: Miro Prašnikar.

Čebelnjak je iz vrste enakih čebelnjakov v Savju, verjetno iz polovice devetnajstega stoletja, morda je še starejši. Konstrukcija je značilna, z vertikalnimi nosilnimi tramovi, med katere so vloženi vodoravni plohi. Streha je obnovljena, krita s slamo, les pa ima značilno rdečkasto barvo.

Ključna značilnost je temeljna mreža tramov, na katere je objekt postavljen in vanjo vezan. Tesarski spoji so zarezovani in samonosni, kadar pa jih je treba okrepiti, so pritrjeni z ročno kovanimi žebliji. Spredaj sta masivni stojki, ki nosita slemensko lego, kar je za slovenske čebelnjake najpomembnejše. Špirovci ležijo na legah, srednja je verjetno pri rekonstrukciji izpadla. Za letve so uporabljene manj obdelane veje: zato jih je več in so gostejše. Obdane so s slamo, ki je celo pri rekonstrukciji prave debeline. Žal se ta debelina z leti tanjša in jo bo treba obnoviti.

Na desni strani, kar ni posebej značilno, so vrata. Ta so masivna in imajo tečaje iz vertikalnih lesenih tramičev, ki ležita objeta v temeljnem tramu in na prekladi. Vodila za panje so le delno ohranjena, a so vidne razdalje in njihov položaj. Zaokrožen previs nad vhodi panjev je iz desk, prbitih na zaokrožen,

* Prof. dr., Univerza v Ljubljani, Inštitut vernakularne arhitekture

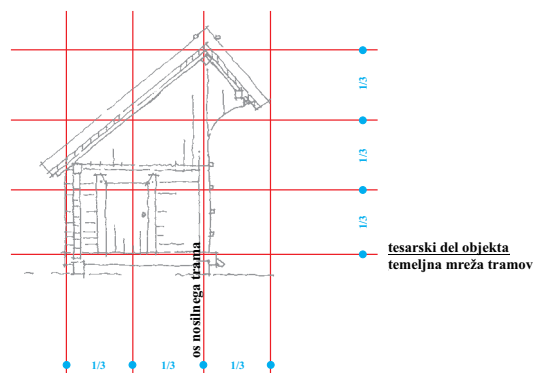
tesan tramič med osrednjim poveznikom in stojko. Dandanes bi to nadomestili z deskami, ki bi zaokroženost poenostavile v mnogokotniku. Tedanje tesarsko delo je bilo zahtevnejše in boljše, a je za stare konstrukcije povsem običajno.

Po izbiri pravega mesta ga je treba le delno rekonstruirati, postaviti na kamnite podstavke, opremiti z informacijsko tablo in seveda oživiti.

Postavitev na Brdu je začasna, čeprav je lokacija dobra zaradi bližine Ljubljane. Na omejenem prostoru stojijo še kozolec in prav imenitna kašča iz Tuhinjske doline, ki je vezana z lesenimi klini in ima – kakor čebelnjak – vse tesarske zveze v svojem izvornem stanju. Ves prostor bi bilo mogoče z minimalnimi sredstvi urediti kot prikaz stare slovenske arhitekture, to pa bi bilo še posebej pomembno za kulturo Ljubljane, predvsem za njene najmlajše, za učence osnovnih šol in malčke v vrtcih, ki bi jim lahko na zelo dosegljiv način (do tja je mogoče priti z mestnim avtobusom) pokazali tisto, kar je sicer razpršeno po vsej Sloveniji. To je resen predlog Mestni občini Ljubljana, Oddelku za kulturo, za razmislek o organizaciji izobraževalnega centra za mladino. Posebej zanimiva je bližina Doma starejših Bokalce, v katerem bi gotovo lahko našli ljudi, ki bi avtentično,

strokovno in zanimivo popeljali mladino v svet vernakularne arhitekture, nekdanjega gospodarstva in tudi čebelarstva. To bi koristilo tako Mestni občini Ljubljana, Čebelarški zvezi Slovenije, Domu starejših Bokalce, predšolski in šolski mladini, pa tudi izobraževalnim organizacijam, od vrtcev do univerze. Ne nazadnje bi spodbudili tudi okoliške prebivalce k ureditvi njihovega okolja, Brdo kot del mesta pa bi pridobilo tako ugled kot tudi vrednost. S tem bi združili kulturo, gospodarstvo, izobraževanje in še humanost.

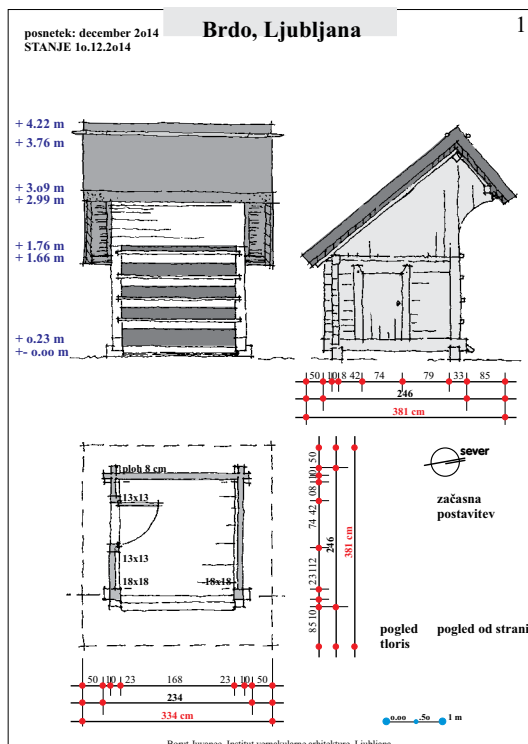
Končno pa bi rad povabil vse čebelarje, pa tudi nečebelarje, da prijavijo zanimive čebelnjake na razpis ČZS. Vrednost čebelnjaka s tablico »Pravi slovenski čebelnjak« bo brez dvoma večja, lastnik bo lahko ponosen nanj in na to, da nadaljuje tradicijo slovenske kulture tudi na področju arhitekture. ■

Značilna delitev čebelnjaka in njegovega stranskega pogleda na tri tretjine. Tretjine se pojavljajo tako po višini kot po širini. Dve tretjini sta zaprti, tretja pa je odprta. Prva tretjina je namenjena čebelarju (tam so tudi vrata), druga panjem in tretja, odprta tretjina, čebelam v priletu. Trikrat po eno tretjino napišemo kot 3/3, to pa pomeni ena, ena popolna celota.

Pogled na stransko steno čebelnjaka kaže vse njegove značilnosti. V tem pogledu vidimo njegovo skladnost in vso lepoto te značilne slovenske arhitekture.

Tehnični načrti (tloris, prerez in pogled od spredaj) v merilu 1 : 50.

Temeljna mreža je sestav tramov, ki so položeni navzkriž, a zarezani do četrtnine. In spet nekaj matematike: zarez do četrtnine v vsakem tramu pomeni $\frac{1}{4} + \frac{1}{4} = \frac{1}{2}$, to pa pomeni, da je zgornja polovica trama prosta, prav tako tudi spodnja polovica, v srednji polovici pa sta sklenjena, vsak za četrtnino. Celotna višina temeljne mreže je tako ena in pol ali $\frac{3}{2}$.

Slamnata streha je v stranskih robovih vezana v kito. To govori o tem, da je veter na originalni lokaciji najmočnejši prav od strani. Kita namreč veže in varuje, da se slama ne razpre. Poleg tega je še dekorativna, lepa, a to ni njen namen.

Če so v čebelnjaku panji, je notranja konstrukcija le redkokdaj vidna. Pri opuščnem objektu je mogoče imenitno videti konstrukcijo strehe, ki po večini leži na osrednjem stebru, podaljšek pa na zadnji steni telesa.

Na najimnitnejših čebelnjakih sta odslej pritrjena tablica Čebelarke zveze Slovenije z napisom »Pravi slovenski čebelnjak« in številka. Vse čestitke tako ponosnemu lastniku g. Franciju Zdešarju kot tudi g. Miru Prašnikarju, ki je čebelnjak prenesel, ga rekonstruiral in prijavil ČZS.

Pri nakupu čebelarke opreme Lyson v vrednosti več kot 50 EUR omogočamo članom ČZS 7-odstotni popust. Pri nakupu več kot 200 kg sladkorja pa omogočamo 11-odstotni popust na vso čebelarstvo opremo Lyson.

6-satno samobračalno točilo, AŽ- in LR-sate
cena: **1.510,18 €**

LR-panj iz polistirena
cena: **74,50 €**

Komora za dehidracijo medu 300 l, cena: **1.100,00 €**

Pogače in sladkor za krmiljenje čebel – ugodno

LR- in AŽ-satnice
cena: **1,05 €**

*vse cene vsebujejo DDV

Preostalo čebelarstvo opremo si lahko ogledate na naši spletni strani: www.belokranjski-hram.si
Delovni čas: od ponedeljka do petka: 9.00–13.00 in 16.00–19.00, ob sobotah: 8.00–12.00

Belokranjski hram, d. o. o., Ulica Staneta Rozmana 16, 8340 Črnomelj, GSM: +386 40 745 750, +386 40 748 588, +386 31 695 485
www.belokranjski-hram.si, facebook-belokranjski hram, E: info.belokranjski-hram@t-2.si